

network23@epi.org.mk

Овој преглед го подготвуват членките на Мрежа 23+, која дејствува во областите покриени со Поглавјето 23 од пристапувањето во Еу правосудството и темелните права.

Мониторинг бриф за месец јули 2016 година од следењето на Поглавјето 23 - правосудство, борба против корупција и темелни права

1. Владеење на правото и правна сигурност

Уставен суд

Во текот на месец јули 2016 година Хелсиншкиот комитет ја објави анализата од набљудувањето на работата на Уставниот суд со наслов „Уставниот суд во спрега меѓу политичките интереси и човековите права“.

Независноста на Судот оди во надолна линија, особено по промената на составот на Судот. Ова го потврдуваат податоците дадени во анализата според кои се покажуваат тенденциите во начинот на постапување по иницијативите што се поднесуваат до Уставниот суд и одлуките по промената на составот на Судот. Дополнително, мислењата што ги прибавува Судот од Владата и од Собранието на РМ, како предлагачи, односно донесувачи на законите, не подлежат на никаква дискусија, иако тие се најчесто идентични, како да доаѓаат од ист центар. Промената во работата на Судот се забележува и по бројот на иницијативи кои пристигнуваат до него. Во 2011 година судот примил 236 иницијативи, додека во 2015 година има намалување за 46 %, односно Судот примил 128 иницијативи, што говори за намалената доверба во Судот.

Во однос на транспарентноста, се бележи намалување, што особено го потврдуваат и податоците за времетраењето на седниците. Во просек, една седница на Уставниот суд трае по еден час, односно уставните судии посветиле само 31 час за разгледување на иницијативите на јавна седница, според бројот на одржани седници во 2015 година.

Во однос на заштитата на слободите и правата на граѓаните се констатира дека бројот на поднесени барања за заштита на слободи и права од страна на граѓаните од година до година е во константно опаѓање. Во своето 24-годишно функционирање Уставниот суд има примено околу 300 барања, а прифатено било само едно. Ваквиот податок укажува дека овој правен институт не е ефективно право средство во правниот поредок на државата. И покрај тоа што Деловникот на Уставниот суд налага одржување на јавни расправи кога се одлучува по барањата за заштита на слободи и права, ова во пракса не се случува.

Целосната анализа може да ја прочитате на следниот линк:

http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/1635/Ustaven_sud_analiza.pdf.

Проектот Мрежа 23 + е финансиран од Европската Унија. Наведените мислења во овој документ се мислења на авторите и не ги одразуваат секогаш мислењата на донаторот.

Законодавство

Четири политички партии (потписнички на Договорот од Пржино), со посредство на меѓународната заедница на 20 јули 2016 година конечно договорија решенија за излез од политичката криза. За разлика од претходните договорни процеси, сега не е фиксиран датумот за избори, туку партиите до 31 август 2016 година треба да ја оценат примената на договореното, па потоа да го прецизираат датумот на предвремените парламентарни избори (доколку партиите дадат зелено светло, 100 дена пред одржувањето на изборите ќе се формира преодна влада која ќе го спроведе изборниот процес, а еден од можните датуми кој се споменува е 11 декември 2016 година). Договореното подразбира насоки во работата на неколку институции и функционирање во различни области, како Избирачки список и измени на Изборен законик, работата на медиумите, преодна влада и датум за избори, како и работата на Специјалното јавно обвинителство.¹

Со цел да започне исполнувањето на договореното од 20 јули, Собранието на Република Македонија со 90 гласови ги донесе по скратена постапка измените на Законот за внатрешни работи, Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Изборниот законик, Законот за Влада².

Предлагачи на Законите беа кординаторите на ВМРО-ДПМНЕ Илија Димовски, на СДСМ Горан Сугарески, заменик кординаторот на ДПА Беќим Фазлиу и пратеникот на ДУИ Артан Груби.³

Со донесените измени Министерот за внатрешни ќе може да смени 15 раководни лица. Сто дена дена пред изборите ќе се формира Преодна Влада со двајца министри и тројца дополнителни заменици од опозицијата, која ќе си поднесе оставка дента кога ДИК ќе ги соопшти конечните резултати од изборите.

МРТВ ќе основа канал со програма само на албански јазик. Агенцијата за аудио и аудио-визуелни услуги ќе формира петчлено тело за набљудување на изборите. Имплементацијата на овие закони ќе ја оценат лидерите на 31 август и ќе проценат дали има услови за кредибилни избори.⁴

¹ <http://slobodna.mk/2016/07/27/dogovorot-od-przhino-treta-epizoda-ambitsiozen-plan-za-pravedni-i-kredibilni-izbori/>

² Законските измени беа објавени во Службен весник на Република Македонија бр.142 на 01.08.2016 година.

³ <http://a1on.mk/wordpress/archives/634254>

⁴ <http://makfax.com/makedonija/sobranieto-gi-donese-zakonite-od-dogovorot-vo-przino>

Судство

Судски постапки⁵

1. Предмет : „Демонстранти“

Во текот на месец јули беше одржано едно рочиште по предметот „Демонстранти“, во кое како обвинети се јавуваат Здравко Савески и Владимир Куновски. Обвинетите се товарат за кривично дело „Учество во толпа што ќе изврши кривично дело“.

Рочиштето се одржа на 06.07.2016 во Основниот Суд Скопје 1.

Од страна на јавната обвинителка од Основното јавно обвинителство Скопје, Снежана Бундалеска, беа предложени нови докази, односно беа доставени имотен лист според кој местото каде се наоѓа Народната канцеларија на Претседателот е во сопственост на Република Македонија и одлука на Владата за привремено користење на просторот за оваа намена. Одбраната побара одложување на рочиштето, поради потребата од проучување и разгледување на предложените докази.

На ова рочиште, на предлог на одбраната, судијката Весна Петровска Тагасовска донесе решение со кое на обвинетите им се укинува мерката за обезбедување присуство - одземање на патните исправи (изречена во решението донесено на претходното рочиште), а мерката обврска за јавување во определен термин (на секои две недели) изречена во истото решение останува во сила.

2. Предмет „Шпион“

Во текот на месец јули, во Апелациониот суд Скопје беше закажана јавна седница по предметот во јавноста познат под името „Шпион“, во кој 19 лица се обвинети за кривичните дела шпионажа, злосторничко здружување, измама, уцена и прикривање.

Седницата која беше закажана за 19.07.2016 беше одложена поради отсуство на јавен обвинител од Специјалното јавно обвинителство. Судијата ги извести присутните дека од страна на Специјалното Јавно обвинителство е доставен поднесок со кој се бара кратко одлагање на јавната седница и во кој е наведено дека ќе бидат подготвени да се произнесат за предметот на седница во месец август 2016 година.

2. Темелни права

Народен правобранител

На 18 јули 2016 година во Собранието на Република Македонија – Комисија за политички систем се одржа првата јавна расправа за предложените измени на Законот за Народниот

⁵ Набљудувањето на судските постапки го вршат Коалицијата Сите за правично судење и Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија.

правобранител, чиј предлагач е Владата на Република Македонија. Во образложението во предлог текстот на законот⁶ е наведено дека со овој предлог закон треба да се исполнат поставените критериуми за добивање статус А на Народниот правобранител за Национална институција за човекови права. Потребата од целосен мандат кој ќе вклучува промоција и заштита на човековите права е воедно нотирана и во Извештајот за напредокот на Република Македонија, како и во препораките на Групата на искусни експерти за системските прашања за владеење на правото во Република Македонија (Извештајот на Прибе), поврзани со следењето на комуникациите, како и имплементација на Итните реформски приоритети за Република Македонија од Европската комисија.

Со предложените измени не се имплементираат целосно Париските принципи за мандатот и независноста на националната институција за човекови права, особено поради тоа што Народниот правобранител останува финансиски зависен од Владата, останува без механизми (санкции) со кои ќе може да ги обврзе министерствата и органите на државната управа да мораат да ги спроведат препораките дадени од Народниот правобранителот за надминување и подобрување на состојбите со човековите права, останува без можноста да вработува професионален кадар за успешно вршење на функцијата⁷.

Расправата за Законот за народен правобранител продолжува во месец август 2016 година.

Однос кон социјално ранливите и лицата со посебни потреби и принципот на недискриминација

Лицата со цистична фиброза не можат да го остварат правото на посебен додаток, иако се хронично болни лица кои имаат посебни потреби. Според членот 4 од Правилникот за оцена на специфичните потреби на лицата со пречки во физичкиот или психичкиот развој, како лица со пречки во физичкиот или психичкиот развој, кои имаат специфични потреби, а со тоа имаат и право на неопходен паричен додаток, се наведени: лицата со оштетен вид, со оштетен слух, со пречки во гласот, телесно инвалидни лица, ментално ретардирани лица, аутистични, хронично болни лица и лица со повеќе видови на пречки (со комбинирани пречки во развојот). Меѓутоа, во хронично болни лица, односно лица со најтешки облици на хронични заболувања и сериозно нарушена здравствена состојба, наведени се само 10 дијагнози, меѓу кои не е цистичната фиброза. Поради тоа, донесена е одлука семејствата на овие лица повеќе да не го добиваат додатокот.

Народниот правобранител на Република Македонија, по претставка добиена од родителот на дете болно од цистична фиброза поднел иницијатива до Министерството за здравство, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за образование и наука и Фондот за здравствено осигурување за измена на Правилникот за оцена на специфичните потреби на лицата со пречки во

⁶ Целосниот текст на Предлог-законот е достапен на:

<http://www.sobranie.mk/sessiondetailsrabotni.nsp?sessionDetailsId=a0c00738-aea2-4b33-a7e9-393bbe7be22d&date=18.7.2016>.

⁷ Реакцијата на Народниот правобранител за суштинските недостатоци на предложените законски измени може да ја прочитате на следниот линк: <http://sdk.mk/index.php/glasno-za-ombudsmanot/sobranieto-so-nov-zakon-ke-mu-gi-vrzte-ratsete-na-narodniot-pravobranitel/>.

физичкиот или психичкиот развој, на начин што лицата со цистична фиброза ќе бидат набројани во членот 9, кој нив ги изоставува како хронично болни лица. Одговор од институциите се уште не е доставен до Народниот правобранител⁸.

Слобода на изразување и плурализам во медиумите

Според Договорот на политичките партии од 20 јули 2016 година, треба да се назначи нов уредник на јавниот сервис на предлог на опозицијата, кој ќе стапи на функција сто дена пред изборите, како и формирањето на ад хок тело за мониторинг на медиумското известување. Телото за мониторинг ќе се состои од 5 члена, при што партиите или договорните страни ќе предложат 4 члена, а петтиот член ќе биде избран со консензус на партиите. Работата на ад хок телото содржи и носење на препораки, кои ќе треба да бидат следени од Советот на Агенцијата за медиуми и врз основа на нив Советот ќе изрекува предупредувања или казни на медиумите.⁹

Сепак, овие делови од Пржинскиот договор се сметаат за спорни решенија, кои се донесени единствено во функција на изборите и не гарантираат долгорочна независност на јавниот сервис¹⁰.

Мерки за борба против расизам и ксенофобија

Во периодот помеѓу 1 јануари и 31 декември 2015 година, регистрирани се вкупно 44 злосторства и инциденти од омраза. Споредено со инцидентите забележани во 2013 и во 2014 година, најголемата промена е во однос на жртвите, од кои сега најголем дел се бегалци и мигранти. Друга впечатлива разлика од периодот 2013/2014 година споредено со 2015 година е фактот што во 2015 г. не е забележан ниту еден инцидент од омраза заради сексуална ориентација/родов идентитет на жртвата. Ова не мора да значи дека општеството станало потолерантно кон ЛГБТ-заедницата. Тука мора да се додаде дека државните власти потфрлија соодветно да ги истражат инцидентите во 2013 и 2014 година, а полицијата не успеа да уапси голем дел од сторителите. Неуспехот на државата да ги заштити жртвите, одбивањето на Парламентот да ја вклучи сексуалната ориентација како основа за можна дискриминација и злосторства од омраза, како и плановите на Владата уставно да го дефинира бракот како заедница исклучиво помеѓу маж и жена, имаат негативен ефект врз луѓето од ЛГБТ-заедницата кои можеби стравуваат да ги пријават злосторите сторени врз нив.

Третата огромна, но позитивна разлика е бројот на инциденти во поглед на македонската или на албанската етничка припадност на сторителите/жртвите. Во 2013 година, овие инциденти изнесуваа 84% од вкупниот број инциденти (98 од 116), додека во 2014 година, процентот беше 61% (53 од 87). Во текот на 2015 година, само 15 инциденти (34%) се случиле помеѓу Македонци и

⁸ Целосното известување на Народниот правобранител за овој случај може да се прочита на следниот линк: <http://sdk.mk/index.php/glasno-za-ombudsmanot/vladata-shtedi-so-diskriminirane-teshko-bolni-detsa/>

⁹ <http://telma.com.mk/vesti/ad-hok-teloto-za-mediumi-ne-e-soodvetno-reshenie>

¹⁰ Мислењето на експерти во медиумската област може да го прочитате на следниот линк: <http://www.slobodnaevropa.mk/a/27880809.html>.

network23@epi.org.mk

Овој преглед го подготвуваат членките на Мрежа 23+, која дејствува во областите покриени со Поглавјето 23 од пристапувањето во Еу правосудството и темелните права.

МРЕЖА

23

Албанци. Најголем број инциденти (41%) се случиле во Скопје (општините Центар, Чаир, Гази Баба, Карпош и Аеродром) и во скопската област. Имало 10 инциденти во Гевгелија, 6 во Куманово, по 2 во Битола и во Неготино и по 1 инцидент во Тетово, во Гостивар, во Кочани, во Крива Паланка, во Кавадарци и во Велес (сите градови со нивните градски области).

Целосниот годишен извештај за криминалот од омраза може да го прочитате на следниот линк:

http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/1617/ZLOSTORSTVA_OD_OMRA_ZA_2015_MK.pdf.

Право на сопственост

Европскиот суд за човековите права донесе пресуда во случајот „Василевски против Република Македонија“, во корист на жалителот Василевски од Кавадарци. Случајот се однесува на губење на правото на сопственост врз товарно возило, одземено од страна на државата. Враќањето на возилото во состојбата во која било кога било одземено ќе го доведе апликантот во состојбата во која би бил доколку не настанела повредата, се вели во пресудата на ЕСЧП.¹¹

¹¹ Повеќе за случајот можете да прочитате на: <http://www.akademik.mk/presuda-na-eschp-za-sluchajot-vasilevski-protiv-rm-odzemaneto-na-tovarnoto-vozilo-od-strana-na-drzhavata-e-poprechuvane-na-mirnoto-uzhivane-na-sopstvenosta/>.

Проектот Мрежа 23 + е финансиран од Европската Унија. Наведените мислења во овој документ се мислења на авторите и не ги одразуваат секогаш мислењата на донаторот.

